

embodies the occurrence of social intelligence, tolerance, the ability to introspect and to prevent the erection of certain barriers (professional, communicational). Detailed characteristics of each element provides the ground for more clear description of the essence of the phenomenon which is studied, gives the chance to reveal its particular substance and to use this characteristics as the platform for further investigations.

Professional interaction, competence, components of interaction, motivational-and-value component, cognitive component, functional component, personal component.

УДК 37.012:378

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА ЗАСАДАХ ПРИНЦИПУ НАСТУПНОСТІ

Н. В. Колісник, аспірантка

В статті висвітлені основні підходи до формування комунікативної компетентності на засадах принципу наступності. Проаналізовано різні точки зору науковців на формування комунікативної компетентності студентів залежно від застосування педагогічних підходів. Обґрунтовано важливість поєднання традиційних та нових підходів викладання при підготовці студентів.

Компетенція, комунікація, компетентність, комунікативна компетентність, наступність, підходи

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасні тенденції освіти в суспільно-політичних і економічних умовах нашої країни спрямовані на посилення комунікабельних здібностей людини, формування потреби постійного підвищення професійної кваліфікації і мобільності.

Роботи, присвячені формуванню комунікативної компетентності фахівців як важливого чинника їхнього професіоналізму висвітлюють у своїх роботах вчені: С. Амеліна, Л. Барановська, О. Гаврилюк, В. Галузинський, В. Гриньова, М. Євтух, О. Жук, Г. Мелхорн, Л. Мітіна, Є. Пасов, У. Риверс, Е. Софьянець.

Мета нашого дослідження – проаналізувати основні підходи до формування комунікативної компетентності на засадах принципу наступності.

Виклад основного матеріалу. Стратегічними завданнями вищих навчальних закладів України є створення належних умов для досягнення студентами якісно нового рівня знань з економічних дисциплін, формування особистості з високою комунікативною компетентністю, яка

© Н. В. Колісник, 2014

здатна до спілкування в усіх сферах економіки. Важливим для нашого дослідження є аналіз і врахування основних дидактичних підходів до навчання економічних дисциплін з метою розвитку загальних і комунікативних компетенцій, що ґрунтуються на вміннях та навичках у всіх видах економічної та управлінської діяльності.

Проблема застосування на практиці ефективних та дієвих дидактичних підходів до навчання економічних дисциплін є актуальною в сучасній системі вищої освіти.

Основним стратегічним завданням вищих навчальних закладів на даному етапі розвитку суспільства і освіти є забезпечення ефективного навчання і виховання, розвиток активності, творчого мислення та потенціалу, здібностей. Даному процесу сприяють дидактичні підходи.

На даному етапі найбільш прийнятними підходами до навчання економічних дисциплін прийнято вважати комунікативно-функційний та особистісно-орієнтований. Безумовно, формування комунікативної компетенції бере за основу вказані вище підходи, проте більш правильним є врахування не тільки цих двох підходів, а й інших, важливих для розвитку комунікативних умінь і навичок студентів вищих навчальних закладів, таких як: компетентнісного, комунікативно-діяльнісного, функційно-стилістичного, проблемно-пошукового, інтерактивного.

Розвиток вищої освіти на сучасному етапі дає підстави визначити основний напрям у економічних дисциплін – *компетентнісний*, який ґрунтується на набутті студентами необхідних ключових, предметних компетентностей. Необхідно відзначити, що компетентнісний підхід не заперечує, проте змінює роль знань і робить акцент на тому, що знання повинні підпорядковуватися вмінням та навичкам. Даний підхід покликаний привести економічну освіту у вищому навчальному закладі у відповідність із потребами сучасного суспільства [9].

Сучасний випускник вищого навчального закладу має вміло і легко використовувати відповідно до потреб власні комунікаційні здібності, орієнтуватися в економічному процесі, не відчуваючи дискомфорту. Формування такої особистості здійснюється за умов якісної реалізації компетентнісного підходу.

На нашу думку, компетентнісний підхід в навчанні економічних дисциплін потрібно поєднувати з комунікативно-діяльним підходом, тому що студент здатен виявити власну комунікативну компетентність лише у мовленнєвій діяльності серед членів суспільного середовища. Вищий навчальний заклад має готувати студентів до успішної професійної діяльності в соціумі, готовності самонавчатися та самовдосконалення впродовж всього життя, виявляти оригінальність мислення, вільно, комунікативно доцільно виражати власну думку, творчо й нестандартно розв'язувати професійні завдання та різні життєві ситуації. Досягти цього неможливо без формування комунікативної компетентності студентів вищого навчального закладу, розвитку їх комунікативної здатності.

Наведена інформація актуалізує компетентнісний підхід до навчання економічних дисциплін, оскільки вміння вільно спілкуватися є одним із засобів розвитку та вдосконалення комунікативної компетентності й самореалізації студентів вищих навчальних закладів у майбутній професійній діяльності. В той же час компетентнісний підхід потребує системного формування комплексу економічних, статистичних, математичних, комунікативних умінь та навичок студентів, пов'язаних із розумінням, запам'ятовуванням і використанням інформації. У зміст навчання економічних дисциплін на основі компетентнісного підходу мають бути включені знання, необхідні для формування вмінь і навичок, водночас акцент слід робити на застосуванні знань і вмінь у різних життєвих ситуаціях.

У сучасних умовах розвитку вищої освіти домінує особистісна орієнтація навчання економічних дисциплін, що передбачає забезпечення належних умов для різнобічного розвитку кожного студента. *Особистісно орієнтований підхід* забезпечує «послідовне ставлення викладача до студента як до особистості, самосвідомого відповідального суб'єкта власного розвитку та суб'єкта навчальної взаємодії [8, с. 96]». Процес формування комунікативної компетентності студентів, який базується на особистісно-орієнтованому підході ґрунтується на діалогічному типі міжособистісного спілкування викладача та студента. Завдяки цьому студент адекватно осмислює і погоджується з поданим навчальним матеріалом та краще засвоює інформацію. Використання під час заняття системи ситуативних завдань, різнотипних комунікативних вправ скерує діяльність студента на самостійне розв'язання поставлених проблем, цілеспрямовану роботу вирішення їх і на основі цього формуватимуться економічні знання, вміння та навички.

Саме тому, перспективним під час формування комунікативної компетентності студентів вищих навчальних закладів на засадах принципу наступності є особистісно орієнтоване навчання економічних дисциплін, що створює можливості для всебічного розвитку особистості студента, реалізації його інтелектуальних та креативних здібностей та активну участь студента в навчальному процесі. Принцип реалізації особистісного підходу до визначення змісту навчання економічних дисциплін повинен виявлятися в такому конструюванні змісту, за якого максимально сприятливого для розвитку студента, формуватиметься не лише професійна, а й комунікативна компетентність.

Досить перспективною є ідея вивчати економічні дисципліни на основі *комунікативно-діяльнісного підходу*, що є одним із стрижневих в освіті. Комунікативно-діяльнісний підхід полягає в такій організації навчання, коли засвоєння матеріалу відбувається безпосередньо в процесі комунікативної діяльності з метою оволодіння комунікативними вміннями і навичками. Комунікативно-діяльнісний підхід спрямований на формування комунікативної компетентності – здатності користуватися знаннями та висловлювати власні думки залежно від конкретної ситуації. Такий підхід забезпечить навчально-виховний процес підготовки студентів

вищих навчальних закладів, який сприятиме формуванню комунікативних умінь і навичок майбутніх менеджерів агропромислового комплексу.

Вказаний вище підхід вимагає від викладача створення під час заняття таких умов, які спонукали б студентів спілкуватися, висловлюватися, доводити й аргументувати свої думки, впливати на учасників комунікації. Найефективніше комунікативно-діяльнісний підхід в процесі вивчення економічних дисциплін здійснюється, на нашу думку, в результаті впровадження у навчальний процес активних, діяльнісних, комунікативно орієнтованих методів та прийомів навчання, а саме за рахунок системи комунікативних вправ із поступовим ускладненням рівня завдань до них, а також унаслідок моделювання різнотипних навчальних ситуацій, застосування проблемних завдань, ділових та рольових ігор, проектів, диспутів, мозкових штурмів.

Формування комунікативної компетентності студентів неможливе без урахування *функційно-стилістичного підходу*, сутність якого полягає в навчанні не тільки відомостей про економіку, а й у засвоєнні можливостей суб'єктів економіки, особливостей їх функціонування. Функційно-стилістичний підхід у формуванні комунікативної компетентності студентів повинен передбачати врахування зв'язків між економічними явищами, розгляд економічних категорій в єдності форми, значення і функцій.

Багатоаспектне вивчення економічних явищ дає змогу розглядати їх комплексно в єдності структури, значення (семантики) і функції – побачити структурованість, внутрішню організованість, семантичний простір економічних засобів, особливості їх функціонування в задачах різних стилів з метою розв'язання адресатом комунікативних завдань. Перспективність такого підходу очевидна, оскільки він поєднує вивчення економічної теорії з розвитком не лише економічних знань студентів, а й формуванням їхньої комунікативної компетентності.

Вивчення економічних дисциплін у функційно-стилістичному аспекті вимагає комплексного систематичного формування стилістичних знань, умінь і навичок, що є необхідною умовою глибоких і стійких комунікативних знань, які сприятимуть виробленню комунікативних умінь і навичок студентів вищих навчальних закладів.

Таким чином, під час створення системи формування комунікативної компетентності студентів функційно-стилістичний підхід до навчання повинен займати одне з центральних місць, адже цей аспект пов'язує економіку й комунікацію, розглядає спілкування як функційну систему і забезпечує перехід від вивчення економіки як системи до вивчення економіки у її дії, практичну спрямованість навчання економічних дисциплін, що надійно розвиватиме комунікативну компетентність студентів вищих навчальних закладів на засадах принципу наступності.

Ще одним, не менш важливим, підходом у системі вищої освіти є *проблемно-пошуковий підхід*, оскільки він безпосередньо спрямований на саморозвиток студентів, на формування їхньої пізнавальної і творчої самостійності. Обов'язком викладача економічних дисциплін в даному

випадку є спромогтися, щоб студенти не лише сприймали пропоновану ним інформацію, а й аргументовано висловлювали власне бачення проблеми, переконливо обстоювали власні думки.

Істотним елементом освітньої реформи і доречним напрямом у формуванні комунікативної компетентності студентів є *інтегративний підхід* при вивченні економічних дисциплін. Аналіз сучасних педагогічних досліджень свідчить про зацікавленість науковців і викладачів проблемою інтегрованого навчання. Інтеграція розглядається як об'єднання в одне ціле частин чи елементів і є необхідним дидактичним засобом, за допомогою якого можна створити у студентів цілісну картину світу [2], а інтегративний підхід до навчання – це реалізація ідей інтегрування в навчально-виховному процесі. Інтеграція в дидактиці розглядається як повна і часткова. Повна інтеграція дає змогу нівелювати деякі недоліки предметної системи навчання, якими є розрізнення і фрагментарність викладу, та залучити потрібні відомості із суміжних предметів, що сприяє різнобічному і цілісному засвоєнню знань. Часткова інтеграція, сутність якої передбачає поєднання змістового матеріалу з різних предметів, і становить основу побудови інтегрованих занять, які, вважаємо, слушно застосувати під час формування комунікативної компетентності студентів, оскільки це дасть змогу наповнити власне висловлювання змістовим матеріалом широкого спектру інформаційності.

Під впливом глобалізаційних процесів, що відбуваються в усіх сферах суспільства, сучасна лінгводидактика зазнає суттєвих змін, одним із проявом яких є застосування когнітивного підходу у навчанні економічних дисциплін, що дасть змогу зробити комунікативну методику більш динамічною і надасть новий імпульс для оновлення методичної науки. Нині теоретично розробляється і практично реалізовується *когнітивно-комунікативний підхід* до навчання, що є певною модифікацією комунікативного підходу до навчання економічних дисциплін. Когнітивно-комунікативний підхід «передбачає активність суб'єкта, формування якої складає одну з цілей навчання, що виникає в результаті пізнання й об'єкта в рамках проблемної ситуації [6]».

Когнітивний підхід передбачає посилення практичної спрямованості змісту економічних дисциплін, зміну акцентів у навчальній діяльності, спрямованих на інтелектуальний розвиток за рахунок репродуктивної діяльності; моделювання навчальних ситуацій, що спонукають до різних видів мовленнєвої діяльності. Метою когнітивної методики навчання економічних дисциплін, є опанування студентами економічних знань, з метою формування умінь адекватного сприйняття інформації та створення власних (усних і писемних) висловлювань відповідно до комунікативної мети й наміру [7].

Без сумніву, реалізація когнітивно-комунікативного підходу активізує навчально-виховний процес і дозволяє вирішити низку актуальних проблем комунікативної методики, зокрема формування комунікативно компетентної особистості, розвитку її мовної та концептуальної картини світу. Когнітивно-комунікативний підхід до навчання економічних

дисциплін базується на принципі системності: спочатку визначається кінцевий результат, мета діяльності, а потім завдання, які приведуть до кінцевого результату. Цей принцип у реалізації когнітивного підходу має безпосередній стосунок і важливе значення у процесі проектування експериментальних технологій у площині порушеної проблеми дослідження.

Висновки. Необхідною умовою розвитку комунікативної компетентності студентів вищих навчальних закладів є взаємодія та поєднання різнотипних підходів до вивчення економічних даних. Водночас, рівень її сформованості найбільш повно розвиватиметься і підвищуватиметься у випадку, коли освітній процес буде спиратися на взаємодію таких змістовно-дидактичних підходів, як компетентнісний, особистісно орієнтований, комунікативно-діяльнісний, функційно-стилістичний, когнітивно-комунікативним.

У процесі формування комунікативної компетентності студентів вищих навчальних закладів передбачаємо поєднання і взаємодію традиційних та нових підходів при викладанні економічних дисциплін. Компетентнісний та особистісно орієнтований підходи опрацювання економічного матеріалу у взаємозв'язку з комунікативно-діялісним, функціонально-стилістичним, когнітивно-комунікативним допоможуть студентам набути комунікативну компетентність, при цьому ці лінгводидактичні аспекти будуть виховувати й розвивати їх як свідому, багату знаннями особистість. Взаємодію визначених різнотипних підходів до навчання економічних дисциплін потрібно утілювати на основі принципу наступності за рахунок поступового засвоєння студентами економічної теорії та практики, економічних понять, послідовного розвитку різних видів їхньої комунікативної діяльності, що в результаті і становитиме певний рівень сформованості їхньої комунікативної компетентності.

Список літератури

1. Абрамович С. Мовленнєва комунікація : підручник / С. Д. Абрамович, М. Ю. Чікарьова. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 472 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості : навчально-методичний посібник / Іван Бех. – К. : Либідь, 2003. – 344 с.
3. Голобородько Є. П. Загальні питання інтерактивного навчання / Є. П. Голобородько // Збірник наукових праць: Інтерактивне навчання: Досвід впровадження / За заг. ред. В. Д. Шарко. – Херсон : ОЛДІ-плюс, 2000. – С.3–6.
4. Довженко І. В. Інтеграційний підхід до формування професійного мовлення студентів навчальних закладів сфери побутового обслуговування / І. В. Довженко // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. – Ізмаїл, 2007. – С. 54–57.
5. Дридзе Т. М. Язык и социальная психология / Т. М. Дридзе. – М. : Высшая школа, 1980. – 224 с.

6. Дроздова І. Наукові основи формування українського професійного мовлення студентів ВНЗ нефілологічних спеціальностей : монографія / І. П. Дроздова. – Х. : ХНАМГ, 2010. – 320 с.

7. Пентиліук М. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики : збірник статей / Марія Пентиліук. – К. : Ленвіт, 2012. – 256 с.

8. Словник-довідник з української лінгводидактики : навчальний посібник / [За ред. М. Пентиліук]. – К. : Ленвіт, 2003. – 149 с.

9. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы / А. В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58 – 64.

В статье отражены основные подходы к формированию коммуникативной компетентности на основе принципа преемственности. Проанализированы различные точки зрения ученых на формирование коммуникативной компетентности студентов в зависимости от применения педагогических подходов. Обоснована важность сочетания традиционных и новых подходов преподавания при подготовке студентов.

Компетенция, коммуникация, компетентность, коммуникативная компетентность, преемственность, подходы.

The article highlighted the main approaches to the formation of communicative competence based on the principle of continuity. Been analyzed different viewpoints of scientists on the formation of the communicative competence of students depending on the use of pedagogical approaches. Proved the importance of a combination of traditional and new teaching approaches in teaching students.

Competence, communication, competence, communicative competence, continuity, approach

УДК 378. 147:503

НАУКОВО – ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

В. А. Лашкул, аспірант

Професійно - етична компетентність як базова складова професійності ветеринарного лікаря віддзеркалює його духовність, моральність, внутрішню культуру, здатність приймати адекватні моральні рішення та діяти відповідно до норм етики. Саме це дозволяє лікарю ветеринарної медицини визначити ставлення до своїх

© В. А. Лашкул, 2014